

Aan
Van

M BZK
directeur Democratie en Bestuur

nota

Aanbieding van kostenonderzoek verkiezingen TK23 en
EP 24 aan Tweede Kamer

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2025-0000240088

Datum
16 april 2025

Opgesteld door

[Redacted]

Samengewerkt met
FEZ en BRF

Bijlage(n)
2

Aanleiding

Gemeenten hebben de wettelijke taak verkiezingen te organiseren. Hiervoor ontvangen zij jaarlijks een vergoeding vanuit het Gemeentefonds. Naar aanleiding van de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing van 2023 (TK23), na de gecombineerde PS/WS-verkiezing de tweede verkiezing van dat jaar, zijn er bij gemeenten vragen ontstaan over de bekostiging van deze verkiezing. Uw ambtsvoorganger heeft in dat kader opdracht gegeven om de organisatiekosten voor gemeenten van de TK23 en de verkiezing voor het Europees Parlement 2024 (EP24) te laten onderzoeken. Dit onderzoek is nu afgerond (zie bijlage).

Geadviseerd besluit

- Instemmen met het aanbieden van het onderzoek aan de Tweede Kamer;
- Ondertekenen van de aanbiedingsbrief.

Kern

Resultaten onderzoek

Het organiseren van een verkiezing kost gemeenten gemiddeld € 7,79 per kiesgerechtigde. Het grootste deel van deze kosten betreft de inzet van gemeenteambtenaren in de voorbereiding en de uitvoering van de verkiezingen (38%). Daarnaast zijn de kosten voor het huren, inrichten en weer opruimen van de stemlocaties (22%) een belangrijke kostencomponent, gevolgd door de kosten voor de vergoedingen van de vrijwilligers (17%) en de kosten voor het drukken en verzenden van de stempassen, kandidatenlijsten en stembiljetten (16%). In vergelijking met het laatste onderzoek naar de kosten van verkiezingen in 2013 zijn de kosten per kiesgerechtigde gestegen met +/- 79%, na inflatiecorrectie. Hiervoor worden diverse redenen genoemd: de invoering van de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV), het gebruik van centrale stemopneming (CSO), de grotere inzet van ICT en een verbeterde doorbelasting van de kosten van inzet van gemeenteambtenaren tijdens de verkiezing. In dat laatste geval is er derhalve niet direct sprake van een kostenstijging.

Tabel 1: Gemiddelde kosten per kiesgerechtigde gemeentegrootte

Datum

Inwoners	0-25.000	25.000-50.000	50.000-100.000	100.000+	G4	Gemiddeld
Gem.kosten	€ 8,16	€ 7,36	€ 7,00	€ 7,55	€ 11,42	€ 7,79

Uit tabel 1 blijkt dat de gemiddelde kosten per kiesgerechtigde uiteenlopen in de verschillende gemeentecategorieën. In de kleinste gemeenten en met name de G4 zijn deze kosten het hoogst. De kostenverschillen worden veroorzaakt door de situatie waarin gemeenten verkeren, alsmede de keuzes die zij maken bij de organisatie van een verkiezing. Voorbeelden van deze keuzes zijn o.a. de inzet van het aantal eigen medewerkers in verhouding tot het aantal stembureauleden van buiten de organisatie, de hoogte van de vergoedingen voor de stembureauleden en de mate van de inzet van ICT-middelen.

Vervolgproces

Nadat het rapport is aangeboden aan de Tweede Kamer zal het worden geagendeerd ter bespreking in het bestuurlijk overleg verkiezingen in juni met de Kiesraad, de VNG en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB). Dezelfde organisaties hadden ook al zitting in de begeleidingscommissie van het onderzoek.

ToelichtingVergoeding organisatiekosten verkiezingen

Aan het Gemeentefonds is in het verleden een bedrag toegevoegd voor de organisatiekosten van verkiezingen. Dit bedrag is beleid en bestedingsvrij en ongeacht of in het desbetreffende jaar een verkiezing plaatsvindt. Sinds het jaar 2000 is er gemiddeld één verkiezing per jaar geweest. In 2013 is voor het laatst onderzoek gedaan naar wat het organiseren van verkiezingen voor gemeenten kost. Dit heeft toen niet tot wijziging van de financiering van de verkiezingen of de beschikbaar gestelde middelen geleid.

In 2023 zijn er structureel middelen voor het organiseren van verkiezingen aan het Gemeentefonds toegevoegd ter waarde van 6,9 miljoen bestaande uit:

- € 3,3 miljoen in verband met de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen.
- € 807.520 in verband met de verantwoordelijkheid van de gemeente Den Haag voor (het beheer van) de permanente registratie van kiezers in het buitenland en voor het organiseren van verkiezingen van de beide Kamers en het Europees Parlement voor kiezers buiten Nederland. Deze middelen zijn bovenop de toen reeds bestaande bijdrage aan de gemeente Den Haag voor hun taken op het terrein van kiezers buitenland gekomen.
- € 2,8 miljoen in verband met het organiseren van de waterschapsverkiezingen. Dit bedrag is bepaald op basis van het uitgevoerde onderzoek bij de waterschapsverkiezingen 2019.

Achtergrond onderzoek

De TK23 was na de gecombineerde verkiezingen voor Provinciale Staten en algemeen besturen van de waterschappen de tweede verkiezing van 2023. Dit heeft geleid tot vragen bij gemeenten over de bekostiging van deze verkiezing. Daarnaast bestond bij gemeenten het beeld dat de organisatiekosten van

verkiezingen de afgelopen jaren gestegen zouden zijn en dat hun vergoeding hiervoor daarbij zou zijn achtergebleven. Minister de Jonge heeft daarom in een commissiedebat in september 2023 toegezegd te uitvoeringskosten van een verkiezing voor gemeenten te gaan onderzoeken. Naar aanleiding van deze toezegging is er vervolgens een onderzoek uitgevoerd naar de kosten voor gemeenten van de organisatie van de TK23 en de EP24.

Onze referentie

2025-0000240088

Datum

Financiële/juridische overwegingen

Op de Rijksbegroting zijn geen middelen gereserveerd voor een eventuele verhoging van de vergoeding die gemeenten ontvangen voor verkiezingen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Aanbiedingsbrief	
2	Kostenonderzoek	